



REFLEXIÓ

rebut: 06/07/2025

acceptat: 21/07/2025

publicat: 20/11/2025

doi.org/10.28939/iam.debats-139.0

debats #139 (p. 12_21)

LA MEMÒRIA ESBORRADA DE LES INUNDACIONS

VICENT BAYDAL SALA

Cronista oficial de la ciutat de València

ORCID: 0000-0002-5996-1880

Durant molts anys, el comportament dels habitants d'Alzira i d'altres poblacions de la Ribera travessats pel riu Xúquer davant l'amenaça de fortes pluges ha estat mirat amb certa incomprensió i curiositat per la resta de valencians, com si el fet de pujar els cotxes a llocs alts o parar taulons a la porta de casa foren gestos d'alarmisme innecessari davant d'improbables catàstrofes. Però la memòria de les catastròfiques inundacions de fa quaranta anys, les de la pantanada de Tous del 20 d'octubre del 1982 i la riuada del 3 de novembre del 1987, encara estaven i estan ben presents entre molts veïns que les visqueren, i la transmissió generacional havia funcionat de manera destacada fins als nostres dies.

A la ciutat de València i l'Horta, per contra, la memòria emocional de les dues grans darreres riuades del Túria, les del 28 de setembre del 1949 i el 14 d'octubre del 1957, pareixia haver-se perdut en un avenc de llunyania pretèrita. Com si la desaparició de la majoria dels que les havien viscudes, el pas d'una setantena d'anys i el desviament del llit del riu al seu pas per la capital des de la dècada del 1970 hagueren fet desaparèixer el risc de repetició. La memòria del perill de les inundacions, en termes generals, entre la població i els governants, havia estat esborrada quasi per complet fins a la terrible catàstrofe produïda el passat 29 d'octubre del 2024.

Com és possible tal cosa si les inundacions extremes, especialment a les conques del Túria, el Xúquer i el Segura, han condicionat de manera essencial les poblacions assentades en terres valencianes des de fa més de dos mil·lennis? És el que veurem a continuació, a partir de les investigacions fetes per una llarga llista de geògrafs, historiadors, arqueòlegs i climatòlegs, com Pilar Carmona, Albert Ribera, Javier Martí Oltra, Joan Mateu, Vicenç Rosselló, Innocenci Font, Miquel Bosch, Francesc Almela o Armand Alberola.

«SI PLOU POC ÉS LA SEQUERA, SI PLOU MASSA ÉS LA CATÀSTROFE»

El fet que en bona part de la geografia valenciana es produïsquen inundacions de manera recurrent es deu al seu medi físic; és a dir, a la part del medi natural que fa de suport als cicles geològics, químics i biològics, i que condiona la configuració del territori en base a la geologia, la superfície, el clima i la hidrologia. Resumint-ho molt, podem dir que els valencians habitem un país muntanyenc, encara que habitualment no tenim aquesta sensació perquè la major part de la població es troba concentrada a les planures al·luvials del litoral que han anat formant històricament els rius que baixen de les mateixes muntanyes. Això, combinat amb un clima mediterrani subàrid, d'estius calorosos, hiverns suaus i precipitacions escasses, però potencialment torrencials durant el més d'abril i sobretot entre setembre i novembre, provoca dues coses molt ben resumides per la coneguda cançó de Raimon: «Si plou poc és la sequera, si plou massa és la catàstrofe».

En conseqüència, a les terres valencianes hi ha hagut de manera històricament reiterada períodes de sequera, i fins i tot de sequera extrema, alhora que també s'han produït avingudes catastròfiques, fins al punt que determinades localitats de les riberes del esmentats rius Túria, Xúquer i Segura ostenten el tràgic rècord de patir inundacions amb una recurrència desenal des de fa més de cinc-cents anys, un fenomen realment extraordinari i que sembla convidar a evitar l'assentament poblacional en aquestes zones. No obstant això, evidentment també hi ha profundes raons que expliquen la concentració dels habitants del territori valencià a les planures al·luvials costaneres: són un medi agradable, fàcilment comunicat, obert a la mar i, sobretot, excepcionalment fèrtil. No debades, el fet que estiguen formades per capes i capes d'avingudes fluvials fa que la seua superfície tinga molts nutrients i siga extremadament fecunda, de manera que representen una gran oportunitat per al desenvolupament humà. Els valencians, en definitiva, hem escollit habitar àrees amb un risc més que evident d'inundació, però per una raó de gran pes: això ha

ajudat al nostre progrés, tot i comportar sempre un equilibri fràgil i arriscat.

Cal dir, en tot cas, que no sempre ha estat així, ja que en època prehistòrica i protohistòrica els grups humans eren nòmades o s'establien en llocs en altura i no inundables, com feien encara els ibers durant el segle previs a la nostra era. Però va ser a partir de la romanització, l'època andalusina i el període encetat amb la conquesta de Jaume I quan, en capes successives d'establiment poblacional, han anat ocupant-se progressivament aquests espais tan fèrtils, però inundables, de les planures al·luvials.

DELS ROMANS A LA FÀBRICA DE MURS E VALLS

No tenim fonts escrites que parlen d'inundacions en l'actual territori valencià durant l'època romana, però en coneixem algunes a través d'anàlisis paleohidrològiques, com les que ha fet Pilar Carmona per al cas del Túria i la ciutat de València. De fet, com és sabut, la colònia romana de Valentia es fundà l'any 138 aC sobre una menuda illa fluvial que hi havia al marge dret del riu Túria, amb la intenció de disposar fàcilment d'aigua i d'una comunicació fluvial còmoda, però tractant alhora d'evitar les inundacions, atés que l'illa era un turonet elevat a uns 10 o 12 metres sobre el nivell del mar. Amb tot, ni tan sols aquesta altura impedí les inundacions causades per les recurrents avingudes del Túria, com mostren les sedimentacions de fortes riuades trobades ja als segles II i I aC a l'actual plaça de l'Almoïna, i també als segles I, II i III a la zona de la plaça de la Reina, el carrer de la Mar o la plaça de Nàpols i Sicília.

A partir de llavors, en tot cas, s'ha de dir que entre els segles IV i IX, en època tardoromana, visigòtica i l'inici d'al-Àndalus des de l'any 711, la ciutat de València esdevingué un nucli molt reduït i per tant, encara que hi hagué riuades, no afectaren greument, atés que no hi havia molta gent a la zona. Aquesta situació, però, canvià a partir del segle X, quan la ciutat començà a créixer i ja no ha parat de fer-ho fins a l'actualitat al llarg de més de mil anys. No debades, en el període andalusí avançat tornen a multiplicar-se les notícies relatives

a violentes avingudes del Túria —el Guadalaviar o riu Blanc, com es coneixia aleshores— que afectaren notablement la ciutat de València.

De fet, segons han estudiat autors com Karl W. Butzer i Joan Mateu, sembla que a partir del segle XI, per raons climatològiques, demogràfiques i paisatgístiques, es produí un canvi en el comportament del règim hidrològic del Túria i del Xúquer, amb un augment de la freqüència i la intensitat de les crescudes. És un fenomen que coincideix amb els primers textos escrits que parlen de grans riuades sobre la geografia valenciana, com la que tingué conseqüències molt dures per a la ciutat de València l'any 1064, citada per Ibn Bassam, o una altra del 1088, que, segons sembla, va ser terrible. D'una banda, l'historiador tunisenc Ibn al-Kardabús registra que «el mes d'octubre hi hagué una enorme avinguda que causà destrosses en diversos llocs» fins al punt que «a València enderrocà la torre del pont [dels Serrans]», mentre que, d'una altra banda, arqueològicament s'han documentat moltes cases amb portes rebentades, pous cegats per gruixudes capes de pedres, grava i arena, etc. No en va, la riuada del 1088 degué causar moltes morts, atés que és la més forta documentada a València en tota l'època andalusina.

A continuació, a partir de la conquesta cristiana encapçalada per Jaume I a mitjan segle XIII i la creació del Regne de València amb unes fronteres molt semblants a les de l'actual País Valencià hi ha constància recurrent de crescudes dels rius Túria, Xúquer i Segura. Per exemple, ja en el mateix segle XIII es degueren produir crescudes del Túria a la ciutat de València, atés que el 1257 Jaume I concedí al prior del Convent de Sant Domènec un terreny adjacent per tal que hi poguera fer un ribàs amb pendent, segons es deia, «contra l'ímpetu del riu». Però serà a principis del segle XIV quan tenim notícies més detallades de grans riuades.

En primer lloc, el 1304 Jaume II hagué de declarar Alzira el que podríem anomenar *zona catastròfica* a causa d'una inundació provocada pel riu Xúquer, ja que atorgà una exempció fiscal del principal impost directe sobre el patrimoni que existia per deu anys, per tal d'ajudar a la reconstrucció. I un poc més avant, a

mitjan octubre del 1321, hi ha constància de grans inundacions per tot el regne, que causaren la destrucció d'una part de la muralla de la ciutat de València, de desenes de cases i també dels ponts del Real i de la Trinitat. Però això no va ser res comparat amb la furiosa avinguda que es va produir set anys després, el 28 de setembre del 1328: «Se esdevengueren e's donaren [semblants perills] per ocasió del riu de Godalaviar, lo qual no és memòria d'hòmens que vengués tan gran [...] Els dampnatges que la dita ciutat ha soferts e sostenguts són molt inextimables, e significar d'aquells seria prolixitat d'escriptura, mas, en substància, són aquests: que no ha hom en la ciutat ne en lo terme d'aquella que no sia participat e's condolescha, no sens causa, dels dits dampnatges. Una, per ço car molts e diverses alberchs són enderroquats, altres estalonats, qui són en peryll de caer; altres, qui els alberchs e els béns qui en aquells havien recullits, ensemps han perdut; altres, qui per diluvi del dit riu, qui per multitud de les aygües pluvials, han perdut llurs veremes, paniços, daçes, arroços e altres esplets [...] De les dites aygües no és memoria de sarrahins ne de crestians que fossen en la dita ciutat ne en son terme».

De fet, la riuada del Túria del 28 de setembre del 1328 va ser tan gran i destructiva que les narracions escrites són diverses, especialment entre la documentació emanada del Consell municipal de València. Però també d'altres llocs, ja que, com va passar en la inundació del 2024, també afectà les poblacions del barranc de Xiva, com la mateixa Xiva, Bunyol o Xestalgar, aleshores poblades per musulmans, o les localitats de l'entorn de l'Albufera i de la Ribera del Xúquer, com Alzira, que patí severes destrosses. Igualment, al llarg dels segles XIV i XV es documenten grans avingudes del Túria, el Xúquer i el Segura de manera persistent, almenys una cada vint o trenta anys, entre les quals podem destacar la que va afectar Oriola l'octubre del 1379, amb desenes de víctimes, o la de València del 17 d'agost del 1358 —en aquest cas, a l'estiu—, quan, en plena guerra contra Castella, un enorme «diluvi d'aygua», segons deia la documentació, destrossà tots els ponts de la ciutat, arrasà barris sencers, enrunà vora mil cases i causà la mort, segons es deia, de centenars de persones.

De fet, el xoc de la riuada del 1358 va ser tan gran que motivà la creació d'una nova institució municipal, la Fàbrica de Murs e Valls, que a partir de llavors coordinà les obres públiques de la ciutat de València. Però encara havia d'arribar la més gran de totes les inundacions conegudes durant els primers segles del regne cristià de València, la del 1517, ja a les albers de l'època moderna.

DE LA INUNDACIÓ DELS SANTS METGES A LA DESMEMÒRIA DEL BARRANC DE XIVA

Segons l'historiador del clima Innocenci Font, l'anomenada inundació dels Sants Metges, la del diumenge 17 de setembre del 1517, Sant Cosme i Sant Damià, «va ser una de les majors riuades registrades en els darrers mil anys» i, de fet, va ser tan brutal que hi ha molts documents que en parlen, tant en arxius com en cròniques i dietaris. Per exemple, el cronista Gaspar Escolano, sens dubte exagerant, deia que la riuada s'havia produït després que ploquera «cerca de cuarenta días continuos, que pareció un retrato del diluvio de Noé». En tot cas, el que mostra sobretot la magnitud del fenomen de pluges és novament l'enorme extensió espacial que abastà, just com en l'any 1328 o com en el 2024, ja que la inundació colpejà no només l'Horta de València, sinó també la Plana d'Utiel-Requena, on va ser recordada com el «día del aguaducho» —de tant que va ploure—, i la Ribera del Xúquer, on sabem que va demolir mitja Gavarda, tot Alcosser, trenta cases a Sumacàrcer, cent a Carlet i assolà quasi per complet el raval d'Alzira.

Particularment, la cosa va ser dantesca a la ciutat de València, on es van produir dues avingudes del riu Túria: una cap a les tres del vesprada i una altra en caure la nit, sobre les nou, quan «el riu tornà a créixer tant e més que en la primera vinguda». Les catastròfiques conseqüències les recull el *Llibre de memòries de la ciutat de València*, que explica que «vingué lo riu de València molt gros, tan gros que derrocà lo pont dels Serrans y lo del Real [...] y també derrocà lo pont Nou». Així, la riuada assolà el barri del Carme, les aigües pujaren més de dos metres dins

d'esglésies i convents, desenes de cases s'afonaren, «tota la plaça de Prehicadors paria fos mar», «ab barques se anava» i els molins i els camps de l'Horta quedaren arrasats, com també una gran quantitat d'alqueries, bo i provocant moltíssimes morts, no comptabilitzades, però segurament centenars.

De fet, es produí fins i tot un episodi de psicosis col·lectiva, que donà lloc a la llegenda del lleó de València: «en aquella nit del gran infortuni de la venguda del riu se mogué un altre molt gran avalot, que la gent tota cridava que es guardasen del lleó que anava solt per València; e la gent eixia ab alabardes, ganjos, bastons y altres armes per a matar dit lleó. E quant lo pensaven tenir en un carrer se movia lo avalot en altre. Uns dihuen que ab tot effecte fon vist lleó y que no saben què's feu, altres deyen que sols fon visió, altres imaginació [...] De la qual alteració moltes dones, dihuen, se afollaren ['avortaren'] y altres caygueren malaltes d'espant». Afirmava Escolano, en definitiva, que «todos entendieron que había llegado el ultimo fin de Valencia» i que «estaba la ciudad hecha una Babilonia de llantos y voces, nacidas de los que morían ahogados en las aguas».

No debades, per la magnitud dels danys registrats, sembla que, a nivell climatològic, l'episodi de pluges del 1517 va ser el més fort conegut en terres valencianes, juntament amb la riuada i barrancada del 2024. En relació amb això, és també interessant observar com els valencians hem intentat abordar al llarg del temps aquest problema i com alhora, també de manera reiterada, hem perdut la memòria col·lectiva del perill. Pel que fa al primer supòsit, per exemple, s'ha de dir que després d'una nova riuada del Túria que es produí el 1589, no tan greu com la del 1517 però que causà novament danys i enderrocs, el Consell municipal de València decidí ampliar la Fàbrica Vella de Murs e Valls de dos segles abans amb una Fàbrica Nova dita del Riu, que és la institució que construí els paretons i les baranes de pedra que hi ha al marge dret del Túria al seu pas per la ciutat i que a partir d'aquell moment serviren per a protegir-se millor de les avingudes fluvials.

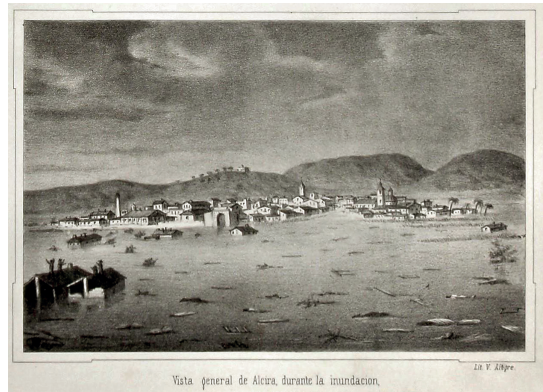
Per contra, si atenem el que deixà escrit l'il·lustrat Josep Joaquim Castelló, sembla que a Xiva, una po-

blació històricament molt afectada per les barranques, a finals del segle XVIII s'havia perdut la memòria de la prevenció, de manera que succeí el següent: «Para desviar las aguas del barranco de Chiva, que no entrasen en dicha villa, de tiempos mui antiguos había un fuerte paredón en las inmediaciones. Pensaron los del pueblo en edificar un suntuoso templo en aquel parage, como lo edificaron en efecto. E, incomodándose para ello el dicho paredón, sin reflexionar los motivos que tuvieron sus maiores para levantarlo, lo hicieron venir a tierra, creyéndole inútil [...] El día quatro de noviembre del año 1776 fue el caso que en toda Chiva llovió en términos que nunca se ha visto. Creció con desmedida el barranco, no encontró quien se lo impidiese, y entróse por el lugar. Derribó muchas casas y se llevó arriba de cien personas, cuios cadáveres se encontraron en todo el llano de Quarte. Y algunos fueron a parar a la Albufera». Això sí, deia el mateix il·lustrat que, just a continuació, «escarmentados sus naturales, conocieron el yerro que habían cometido y, desde luego, se pusieron mano a mano a reponer el paredón».

El de Xiva del 1776 no és, però, l'únic episodi de falta de prudència o previsió que es documenta al llarg de la història de les inundacions valencianes, atès que en certa manera també passà això en una de les dues crescudes més catastròfiques que hi hagué al segle XIX, ja en època contemporània.

LES CATASTRÒFIQUES RIUADES CONTEMPORÀNIES

Concretament, en l'anomenada Gran Riuada de Sant Carles, del 3 i 4 de novembre del 1864, es documenten diverses actuacions que es poden qualificar d'imprudents davant l'enorme avinguda del Xúquer i dels seus afluents meridionals, com el riu Albaida, que afectà greument tres comarques: la Ribera del Xúquer, la Costera i una part de la Vall d'Albaida. Novament com si els valencians no tinguérem memòria col·lectiva contra les inundacions, molta de la gent tardà a reaccionar, segons explicà l'enginyer forestal Miquel Bosch en un extens informe que publicà poc després, *l'Estudio de las inundaciones del Júcar de 1864*.



Vista d'Alzira. Vicent Boix, *Memoria histórica de la inundación de la Ribera de Valencia en los días 4 y 5 de noviembre de 1864*, València, 1865.

Oriola. *La ilustración Española y Americana*, 1879.

Inundació de València. *La ilustración Española y Americana*, 1870.

En aquest text, parlant del cas de Carcaixent, constatava que «A las nueve de la noche el huracán silbaba estrepitosamente; las cataratas del cielo se abrieron, y verdaderos torrentes se desprendían de aquellas nubes cargadas de electricidad. A las doce de la noche los truenos y relámpagos infundían un terror espantoso. Cesó un instante la lluvia, y á los cortos momentos continuó de nuevo, no con tanta furia, pero mezclada con granizo. Granizó cerca de media hora, trascurrida la cual, el aguacero siguió con crecientes proporciones hasta las ocho de la mañana del día 4. A las diez empezaron á esparcirse las voces de que el Júcar había abandonado su cauce; que discurría por los campos del término, y a las once se hallaba ya á las puertas de la villa y media hora después la invasión amenazaba las primeras casas. No se inquietó, sin embargo, el ánimo del vecindario por este suceso. La ciega confianza fue la causa de muchas pérdidas y desgracias que se deploran [...] A la una de la tarde cesó la lluvia, pero la invasión de las aguas en las casas se hizo general. Entonces todo el mundo se alarmó, si bien nadie imaginaba lo que iba á suceder. A las tres de la tarde corrían por algunas calles tres ó cuatro palmos de agua; entonces fue cuando empezó á reinar la confusión».

Llavors, després de tota la nit plovent i amb l'inici de la crescuda ja dins del mateix poble, la gent sí que s'alertà, però era massa tard: «Hasta las cuatro de la tarde subieron las aguas con lentitud; pero desde esta hora en adelante, el aumento fue tan extraordinario, que se podía calcular en medio palmo por hora. Sin duda á la avenida del Júcar se unió la del Albaida, y esta fue la causa de la rapidez de la crecida. Los ayes lastimeros que desgarraban el corazón del más impávido fueron ahogados por el ruido de los truenos, del huracán, del agua que caía á torrentes. La tempestad siguió creciendo, hasta que á las nueve y media se mitigó algún tanto, y las aguas se estacionaron. Un silencio sepulcral reinó por unos instantes: todos creían ver el ansiado descenso. ¡Vana quimera! Subieron de nuevo las aguas, y de un modo tan rápido que su ascenso se calculó en más de un palmo por hora, hasta las once en que la inundación

se hallaba en su apogeo. [...] El agua había subido á la altura de 15 palmos [vora 3 metres]. Desde las ventanas de algunas casas se tocaba con las manos, y se veían pasar arrastrados por la corriente, muebles, animales domésticos y, para colmo de desdicha, hasta cadáveres».

Tot plegat, els danys de la Gran Riuada de Sant Carles foren terribles: desenes de morts i centenars de cases totalment assolades, sobretot a la Ribera del Xúquer, però també en quasi tota la Costera i en diversos pobles de la Vall d'Albaida. No debades, la catàstrofe marcà en especial els habitants de la Ribera, ja que, d'una banda motivà tota una sèrie de mesures impulsades des de l'administració de l'Estat i la Diputació de València per a previndre futurs danys en cas de riuada, i, d'una altra banda, l'episodi perdurà en la memòria de moltes famílies, de manera que encara en la pantanada de Tous del 1982 funcionà entre algunes com a record preventiu.

Però si aquella riuada del 1864 va ser catastròfica, encara ho va ser més la que es va produir quinze anys després al Baix Segura, la que es coneix com a Riuada de Santa Teresa, del 15 d'octubre del 1879, i que és la que té un major registre de persones mortes comptabilitzades fins als nostres dies. No en va, també és la inundació que compta amb uns registres històrics més alts de cabal de la conca del Segura i ocasionà una autèntica hecatombe a Oriola i Múrcia. En concret, la riuada superà els 2.000 metres cúbics per segon i en alguns carrers arribà a 3,80 metres d'altura, de manera que fins i tot anegà els primers pisos. Al remat, la inundació arrasà tota la vega del Segura i causà la destrucció de vora sis mil cases i la mort de més de vint-i-dos mil animals, tres-centes persones a Oriola i set-centes seixanta-una a Múrcia. Evidentment, la commoció fou enorme, de manera que durant diversos anys motivà una onada de solidaritat al conjunt d'Espanya, amb col·lectes benèfiques i tot tipus d'ajuda, cosa que contrastaria amb les avingudes posteriors de la dècada del 1940, ja en el segle xx, a causa del context opressiu de la postguerra i el franquisme.

Per exemple, si bé una nova riuada del Segura el 21 d'abril del 1946 provocà centenars de cases des-



Estació d'Alzira. Vicent Boix, *Memoria histórica de la inundación de la Ribera de Valencia en los días 4 y 5 de noviembre de 1864*, València 1865.

Oriola, 1946. <https://www.informacion.es/opinion/2023/05/13/riada-1948-87319498.html>

La plaça Major d'Algemesí, rere la pantanada del 1982. Col·lecció Juanvi Trull



truïdes a Oriola i algunes víctimes, l'auxili rebut, en plena autarquia i repressió, fou mínim. De fet, el dictador Francisco Franco visità Oriola i parlà des del balcó de l'Ajuntament davant d'una audiència captiva que duia pancartes amb lemes que deien coses com «Con pan o sin pan, sin aceite o con aceite, estamos con Franco» o «No pasa nada. Dios nos quiere. Franco nos dirige. Arriba España». Igualment, només tres anys després, el 28 de setembre del 1949, es produí l'anomenada Riuada de les Xaboles, dita així perquè, encara que també es desbordaren els barrancs del Carraixet i Catarroja i danyaren severament diverses poblacions de l'Horta Nord i l'Horta Sud, les víctimes mortals es concentraren especialment en el llit del riu Túria al seu pas per València, on durant els anys de la postguerra s'havien establert vora dues mil infravivendes. Oficialment moriren quaranta-una persones, tot i que segurament en foren moltíssimes més, atesa la manca de registre dels qui habitaven les xaboles.

Amb tot, tornà a passar el mateix només vuit anys després, amb la Gran Riuada del 14 d'octubre del 1957, en què els centenars de xaboles que s'havien reinstal·lat al llit del Túria van ser les primeres afectades per una nova catastròfica crescuda. No debades, va ser una de les més grans de la història, amb una doble avinguda del riu, com ja havia passat el 1517: la primera arribà en la matinada i la segona a les dues del migdia, quan superà els 3.700 metres cúbics d'aigua per segon, i en alguns punts de la ciutat aplegà als 3 metres d'altura. En aquest cas, els morts comptabilitzats van ser huitanta-un, tot i que els diaris parlaren de fins a tres centenars, i barris sencers quedaren destrossats, com el Carme, Marxalenes o els Poblat Marítims, de manera que les tasques de reconstrucció en nombrosos punts de la ciutat s'allargaren penosament durant molt de temps.

De fet, la tragèdia del 1957 comportà una decisió dràstica que canvià per sempre la fesomia de la ciutat: el Pla Sud, que, amb unes obres faraòniques, desvià el llit del Túria i l'amplià de forma descomunal per tal d'evitar noves riuades dins de València, però que, al mateix temps, destrossà l'Horta Sud i

feu malbé els desaigües naturals del barranc de Torrent cap al nord, cosa que el 2024 perjudicà les poblacions de la zona. En qualsevol cas, com hem vist, si no són el Túria o els barrancs els que es desborden, són altres grans rius com el Xúquer i el Segura els que prenen el relleu de la catàstrofe, com succeí només vint-i-cinc anys després amb la pantanada de Tous.

En realitat, més que una pantanada —que també ho va ser, perquè provocà el trencament de la presa de Tous—, l'episodi fou sobretot una nova riuada del Xúquer, produïda el 20 d'octubre del 1982, que ocasionà vuit morts segons les xifres oficials, deixà desenes de milers de persones sense vivenda i causà danys per valor de 60.000 milions de pessetes de l'època. De fet, juntament amb una altra riuada del Xúquer el 1987 —novament el 4 de novembre—, que en aquest cas no causà víctimes mortals, però sí que produí un gran desbordament i molts danys, i la dana de setembre del 2019, que provocà sis morts a Oriola i el Baix Segura, la pantanada de Tous era el gran record històric de les inundacions que havia arribat a l'actual generació de valencians, com hem apuntat al principi. No obstant això, com també hem vist que ha passat al llarg de la història, sembla que novament la desmemòria i la despreocupació s'havia apoderat de nosaltres.

EL DEURE DE LA MEMÒRIA, TAMBÉ EN LES CATÀSTROFES NATURALS

Va ser a principis del segle xx quan el filòsof George Santayana publicà el famós aforisme segons el qual «Els qui no recorden la seua història estan condemnats a repetir-la» i més recentment, a finals de la mateixa centúria, entre els intel·lectuals francesos com Paul Ricoeur es desenvolupà el concepte del deure de la memòria, una eina per a recordar i transmetre de manera crítica, responsable i compromesa socialment els crims, les tragèdies i les catàstrofes històriques. És una responsabilitat individual i col·lectiva que els valencians havíem abandonat de manera evident pel que fa al cas dels desastres naturals, foren les riuades i inundacions o també d'altres com les gelades extremes o els terratrèmols, que, per

exemple, afectaran més prompte o més tard un Baix Segura on no s'han fet els treballs i les mesures necessaris que evitarien nombroses morts en cas d'una previsible catàstrofe sísmica.

En aquest sentit, la major part dels plans d'actuació sobre rius i barrancs elaborats en les darreres dècades, que haurien pogut evitar uns danys també més que previsibles, no s'havien executat. Vista la nostra història, sembla mentida que en ple segle XXI hàgem estat incapaços de prioritzar les accions preventives per tal d'evitar catàstrofes humanitàries com

la succeïda el 29 d'octubre del 2024. En els dies posteriors, sentírem alguns representants institucionals i mitjans de comunicació afirmar que la dana havia estat «la més adversa del segle» i que «no tenia precedents», però és evident que no podem dir que no coneixíem un problema estructural que ha afectat de manera recurrent la geografia valenciana al llarg dels segles. És per això que, ara sense excuses, la memòria de la barrancada i la riuada del 2024 ha de quedar gravada de manera permanent en la consciència col·lectiva del poble valencià.



www.nationalgeographic.com.es/medio-ambiente/asi-se-ve-catastrofe-dana-valencia-espacio_23574